

Ictimai Səhiyyə fakultəsi

050803 – Fizioterapiya və tibbi reabilitasiya ixtisası üzrə

Fənin kodu – iF-36

“PROTEZ və REABILİTASIYA” fənninin

Sillabusu

VI semestr (yaz semestri), 2023

Təhsil pilləsi: Bakalavriat

İxtisas: Fizioterapist və reabilitoloq

Tədris edilən fənnin növü: Əsas

AKTS: 3

İxtisasın adı: Fizioterapiya və tibbi reabilitologiya

Versiya: 2

Müraciət tarixi: il/ay/gün (müraciətə (ərizəyə) baxış müddəti 2 ay təşkil edir)

Təsdiq tarixi: il/ay/gün

Təsdiq edilmiş dərs proqramını əvəz edir: il/ay/gün

Qərar və təsdiq

Bu dərs proqramı -10.09.2023-cü il tarixində hazırlanmışdır. Dərs proqramı Müvafiq

Fakültə və İnnovasiya və keyfiyyətin idarə olunması şöbəsinin rəhbərləri tərəfindən yoxlanılmışdır. Proqram -- _____ 2023-cü il tarixində təsdiq edilmişdir.

Qeydiyyat nömrəsi: Bu nömrə Tədris Departamenti tərəfindən veriləcək təsdiq nömrəsidir. Qeydiyyat nömrəsi fənnin koduna və verilmə tarixinə əsasən formalaşır.

Məsələn: İxtisasın kodu, fənnin kodu və təsdiq tarixi.

Kafedranın adı	Ünvan	Dərsin vaxtı	Web ünvan	Əlaqə nömrəsi
Fizioterapiya və tibbi reabilitasiya	Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, Mərdanov qardaşları 100	8.30-16.12	https://amu.edu.az/page/198/fizioterapiya-ve-tibbi-reabilitasiya-kafedrası#	0124413318

Tədris dili:
Az

ərbaycan

Fənni tədris edən müəllim(lər)

1. Cəlilov Vaqif Çingiz oğlu - assistent
2. vaqif606@mail.ru
3. 8:30-16:12
4. +994776270015 (whatsapp)

Fənnin ardıcılıq və bacarıq şərtləri	
Skills which are expected	

Öncə tədrisi zəruri olan fənlər (Prerekvizit)	
Özündən sonra tədrisini saxladığı fənlər	

Fənnin məqsədi : tələbələrə protezlər, əlamətlər, tətbiqlər, dəyişikliklər və mümkün fəsadlar barədə, amputasiyalı reabilitasiya anlayışını təmin etmək, amputasiya üçün müvafiq müalicə proqramını planlaşdırma və tətbiq etmək bacarığını əldə etmək, protezi hazırlama və ya istehsal prosesi haqqında olan məlumatlar, amputasiya edilmiş və ya anadangəlmə çətişməzliliyi olan xəstə üçün müvafiq protez qərarı vermək, amputasiyaya müvafiq müalicə proqramını planlaşdırmaq və həyata keçirmək, protezi olan xəstələrdə reabilitasiya mərhələlərinə görə lazımi qiymətləndirmələri planlaşdırmaq və aparmaq kimi məlumatları verməkdən ibarətdir.

Tələbə nəyi bilməlidir:

Protez tətbiqetmələri və amputasiya reabilitasiyasına giriş

Amputasiya səbəbləri və səviyyələri.

Amputasiyalardakı səbəb və səviyyə arasındakı əlaqə

Qismən ayaq amputasiya və protez tətbiqetmə natamam amputasiya və protez tətbiqləri

Aşağıda diz amputasiya səviyyəsi, protez tətbiqləri və komponent seçimi, biomexaniki parametrlər

Diz disartikulyasiya amputasiya səviyyəsi, protez tətbiqləri və biomekanik parametrlər

Diz amputasiyası, protez tətbiqləri və komponent seçimi, biomekanik parametrlər

Çanaq disartikulyasiya amputasiya səviyyəsi, protez tətbiqlər və biomexaniki parametrlər

Yuxarı ekstremal amputasiya səviyyəsi və protez tətbiqləri

Tələbə nəyi bacarmalıdır

1- Protez hazırlama və istehsal prosesləri haqqında məlumatları.

2-Amputasiya edilmiş və ya anadangəlmə çətişməzliliyi olan xəstə üçün müvafiq protez qərar vermə prosesini

3-Amputasiya zamanı müvafiq müalicə proqramını planlaşdırmağı və həyata keçirməyi.

4-Protezi olan xəstələrdə reabilitasiya mərhələlərinə görə lazımi qiymətləndirmələri planlaşdırmağı və aparmağı.

5-Protezin uyğunluğuna nəzarət etməyi, lazımi biomexaniki düzəlişlər etməyi və protezlərdən istifadə edən xəstələrdə nəticələri təhlil etməyi.

6-Protez tətbiqetmə zamanı mümkün fəsadları əlaqələndirməyi.

7-Protez və reabilitasiya sahəsində qabaqcıl texnoloji tətbiqetmələr haqqında məlumat əldə etməyi.

Tələbə nəyə yiyələnə bilər:

Amputasiya, amputasiya səbəbləri, səviyyələri, anadangəlmə çətişməzlilik, qismən əl və ayaq protezləri, yuxarı və alt ekstremal amputasiya səviyyəsi, protez tətbiqləri və komponent seçimi, protezlərdə statik və dinamik parametrlər, idarəetmə mexanizmləri, alt ekstremal ampulalarda görülən problemlər, erkən və müvəqqəti protezlər tətbiqlər, miyoelektrik protezlər, qabaqcıl texnoloji protez tətbiqləri və ampute reabilitasiyası

Fənnin təlim nəticəsində tələbə nəyə qadir olacaq: (5-9)

- 1- Protez hazırlama və istehsal prosesləri haqqında məlumatları əldə edəcək.
- 2-Amputasiya edilmiş və ya anadangəlmə çatışmazlığı olan xəstə üçün müvafiq protez qərar vermə prosesini anlayacaq
- 3-Amputasiya zamanı müvafiq müalicə proqramını planlaşdırmağı və həyata keçirməyi
- 4-Protezi olan xəstələrdə reabilitasiya mərhələlərinə görə lazımi qiymətləndirmələri planlaşdırmağı və aparmağı.
- 5-Protezin uyğunluğuna nəzarət etməyi, lazımi biomexaniki düzəlişlər etməyi və protezlərdən istifadə edən xəstələrdə nəticələri təhlil etməyi.
- 6-Protez tətbiq etmə zamanı mümkün fəsadları əlaqələndirməyi.
- 7-Protez və reabilitasiya sahəsində qabaqcıl texnoloji tətbiqetmələr haqqında məlumat əldə etməyi bacaracaqdır.

Fənnin məzmunu

İnsan orqanizminin zədələnmələrini öyrənən bir elm olan travmatologiya və orqanizmin mövcud deformasiyaların aşkar edilməsi, müalicə və profilaktikası və düzəldilməsi ilə məşğul olan ortopediyanın (yunan sözüdür: “ortos”-düzgün, düz, “paidai”-tərbiyyə mənasını verir) ayrılmaz bir hissəsi də süni oynaq köçürülməsi və protezləşdirmədir.

Protezləşdirmə - xüsusi qurğu vasitəsi ilə itirilmiş ətrafın və ya onun bir seqmentinin forması və funksiyasının hissəvi bərpasıdır. Bu problem bir çox məsələləri əhatə edir və onlarla məşğul olan həkim xəstənin sənətini, gələcəkdə işlə təmin olunmasını, ümumi vəziyyətini, ətraf güdülünün və ya seqmentinin formasını, səviyyəsini və reamputasiya olunma proqnozunu müəyyən etməklə həll edilə bilər. Protezləşmənin uğurlu nəticəsi güdülün vəziyyəti və hazırlanan protezin keyfiyyətindən asılıdır. Protezləşdirmə yalnız ağrısız konusvari güdülün yumşaq toxumaların və oynaqın hərəkətli olduğu hallarda uğurlu olur. Protezlərin məqsədə uyğun olaraq kosmetik, aktiv kosmetik, işçi qabiliyyətli olmaqla bir neçə növü vardır. Protezləşmədən qabaq xəstə kompleks bərpaedici müalicə almalı və protezləşdirməyə hazırlanmalıdır. Xəstənin və güdülün protezə uyğunlaşması üçün aşağı ətrafın amputasiyalarında 1,5-2 ay təlim məşq protezlərindən istifadə olunması məqsədəuyğun hesab edilir. Güdülə geyilə qılıf müxtəlif materiallardan – metaldan, ağacdan, dəridən və müxtəlif plastik materiallardan hazırlanır.

Kurs müddətində tələbələrə protezlər, əlamətlər, tətbiqlər, dəyişikliklər və mümkün fəsadlar barədə məlumat vermək, amputasiyalı reabilitasiya anlayışını təmin etmək, amputasiya üçün müvafiq müalicə proqramını planlaşdırma və tətbiq etmək bacarığını əldə etmək, protezi hazırlama və ya istehsal prosesi haqqında olan məlumatlar, amputasiya edilmiş və ya anadangəlmə çatışmazlığı olan xəstə üçün müvafiq protez qərar vermək, amputasiyaya müvafiq müalicə proqramını planlaşdırmaq və həyata keçirmək, protezi olan xəstələrdə reabilitasiya mərhələlərinə görə lazımi qiymətləndirmələri planlaşdırmaq və aparmaq kimi məlumatlar veriləcəkdir..

Bu fən üzrə tələbə protezlər, əlamətlər, tətbiqlər, dəyişikliklər və mümkün fəsadlar barədə məlumat vermək; amputasiyalı reabilitasiya anlayışını təmin etmək. Amputasiya üçün müvafiq müalicə proqramını planlaşdırma və tətbiq etmək bacarığını əldə etmək. Protezi hazırlayan və istehsal prosesləri haqqında məlumatları olan hissələri tanıyın. Amputasiya edilmiş və ya anadangəlmə çatışmazlığı olan xəstə üçün müvafiq protez qərar verir Amputada müvafiq müalicə proqramını planlaşdırır və həyata keçirir. Protezi olan xəstələrdə reabilitasiya mərhələlərinə görə lazımi qiymətləndirmələri planlaşdırır və aparır. Protez tətbiqetmələri və amputasiya reabilitasiyasına giriş , Amputasiya səbəbləri və səviyyələri, Amputasiyalardakı səbəb və səviyyə arasındakı əlaqə , Qismən ayaq amputasiya və protez tətbiqetmə Syme amputasiya və protez tətbiqləri, Aşağıda diz amputasiya səviyyəsi, protez tətbiqləri və komponent seçimi, biomexaniki parametrlər, Diz disartikulyasiya amputasiya səviyyəsi, protez tətbiqləri və biyomekanik parametrlər , Diz amputasiyası, protez tətbiqləri və komponent seçimi, biyomekanik

parametrlər, Çanaq disartikulyasiya amputasiya səviyyəsi, protez tətbiqlər və biomexaniki parametrlər, Yuxarı ekstremal amputasiya səviyyəsi və protez tətbiqləri öyrenir.

2. Fənn mühazirə və seminar dərslər şəkilində tədris olunacaqdır ki, burada da təqdimatlar və müzakirələr kimi tədris üsullarından istifadə olunacaqdır.

3. Fənn 3 cü kursda, yaz semestrində, 30 saat mühazirə, 10 saat seminar şəkilində 3 kreditdə tədris olunur.

4. Protezlər dayaq-hərəkət aparatının problemlərinin ən son mərhələsində, xəstənin çox gərgin psixososial statusunda istifadə olunur ki, bu da çox məsuliyyətli reabilitasiya xidməti tələb edir. Bu da tələbələr üçün fənnin vacibliyini göstərir.

5. Tələbələrin əldə etdikləri biliklər stasionar və stasionardan kənar protez istifadə edən şəxslərin reabilitasiya yardımında istifadə olunacaqdır.

6. Tələbələrin bu bilikləri tibb müəssisələrində reabilitasiya və fiziki terapiya işində istifadə olunacaqdır.

7. Tələbələr bu biliklərlə protez və ortez reabilitasiyası ilə məşğul olan müəssisələrdə karyera qurmaq imkanına malik olacaqdır.

Fənnin tədris formatı

1. Üz-üzə

Hər mövzunun ədəbiyyatı (kitab (adı, fəsilə), məqalə (jurnalın adı, ili, nömrəsi, səhifəsi və s.) və həmin ədəbiyyatın veb-adresi göstərilməlidir

№	Topic Mövzu (mühazirə)	Readings (Ədəbiyyat)	Saat
1	Protezləşdirmədə reabilitasiya: Protezlər, növləri. Multidissiplinar yanaşma	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
2	Yaşlanma və fəaliyyətə dözümlülük: Protez reabilitasiyasına səbəb olan nəticələr	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
3	Protez reabilitasiyasında motor nəzarəti, Motor funksiyanın öyrənilməsi və Sinir plastikasiyası	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
4	Protez reabilitasiyasında sübuta əsaslanan yanaşma	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9	2

		Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	
5	Yerişin klinik qiymətləndirilməsi	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
6	Materiallar və texnologiya	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
7	Yanıqların reabilitasiyasında amputasiya və protezlər	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
8	Sinir-əzələ və əzələ-skelet sisteminin pozğunluğunun idarə edilməsində uyğunlaşma	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
9	Amputasiyanın etiologiyası	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
10	Həssas ayaqlar üçün yara baxımı	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
11	Amputasiya olan şəxslər üçün atletik seçimlər	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
12	Əzaları çatışmayan uşaqlar üçün reabilitasiya	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
13	Yüksək səviyyəli və	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT,	2

	ikiterəfli aşağı ətraf amputasiyası olan şəxslər üçün protez seçimləri	MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	
14	Aşağı Əzalar üçün Amputasiya Cərrahiyyəsi	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
15	Əməliyyatdan sonrakı və protezdən əvvəl qulluq	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2

№	Topic Mövzu (praktik məşğələ)	Readings (Ədəbiyyat)	Saat
1	Protez ayaqlar. Qismən ayağın və topuq amputasiyasının postoperativ müdaxiləsi	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
2	Transtibial protezlər	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
3	Transfemoral protezlər	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2
4	Aşağı ekstrimlərdə disvaskulyar amputasiyada erkən reabilitasiya. Mikroprosessorlu diz protezləri olan insanlar üçün təkmil	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2

	reabilitasiya		
5	Üst ekstremitələrin amputasiyası olan şəxslər üçün protez seçimləri. Üst ekstremitələrin amputasiyası olan şəxslərin reabilitasiyası	Michelle M. Lusardi, PT, DPT, PhD, Milagros “Millee” Jorge, PT, MA, EdD, Caroline Nielsen, BA, MA, Ph.D // ORTHOTICS & PROSTHETICS IN REHABILITATION // 3251 Riverport Lane St. Louis, Missouri 63043 // THIRD EDITION // 978-1-4377-1936-9 Copyright © 2013, 2007, 2000 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	2

Tədris və öyrənmə metodları

- mühazirə, seminarlar

Qiymətləndirmə üsulları	Qiymət (bal)
Semestr sonu imtahan	50
Cari qiymətləndirmə kollokvium	40 – 2022/2023 tədris ilində I kurs, 30 – digər kurslar
Davamiyyətə görə qiymətləndirmə	0 – 2022/2023 tədris ilində I kurs, 10 – digər kurslar
Sərbəst iş	10

Qiymətlərin dəyərləndirilməsi

Hərf işarələri	Bal	Qiymətin açıqlaması
A	91-100	“Əla”
B	81-90	“Çox yaxşı”
C	71-80	“Yaxşı”
D	61-70	“Kafi”

E	57-60	“Qənaət bəxş”
F	0-50	“Qeyri kafi”

Hər bir sərbəst işin aşağıda göstəriləyi kimi qiymətləndirmə sistemi olmalıdır. Fundamental və laboratoriya fənlərdə bir və ya iki sərbəst iş olmalıdır (Essay və ya layihə əsaslı). (İki sərbəst iş verilsə, hər birinin öz qiymətləndirmə sistemi və müəyyən edilmiş meyarların balı olmalıdır. 10 ballıq sistem olduğundan, qiymətləndirilən sərbəst işin hər biri 5 ballıq sistemdən ibarət olmalıdır)

Klinik fənlərdə bacarıq qiymətləndirilməlidir.

Bacarıq imtahanı aşağıda göstərilən qiymətləndirmə metodlarından birini seçməklə aparılmalıdır. Əgər başqa üsul seçilərsə onun təsviri, qiymətləndirmə vərəqi və matriksi tərtib olunub sillabusa salınması üçün İnnovasiyya və Keyfiyyətin idarə olunması şöbəsi və Tədris Departamenti ilə razılaşdırılmalıdır.

**(PBBM) Prosedur bacarıqlarının birbaşa müşahidəsi
(Direct Observation of Procedural Skills- DOPS)**

Tələbənin və ya rezidentin prosedur bacarıqlarını qiymətləndirmək və rəy bildirmək üçün nəzərdə tutulmuş Mini-CEX-in variyasiyasıdır. Mini-CEX-də olduğu kimi, tələbə və ya rezident “real” xəstələrdə proseduru həyata keçirən iş yerində müşahidə olunur. Təhsilalan təyin olunmuş siyahıdan qiymətləndiriləcək vaxtı və proseduru, məsələn, mərkəzi venoz xəttin daxil edilməsi, arterial qan nümunələrinin götürülməsi, elektrokardiografiya və intubasiyanı seçir. Qiymətləndirməni aparan şəxs klinisist və ya səhiyyə qrupunun başqa bir üzvü ola bilər.

Prosedur bacarıqlarının birbaşa müşahidəsi (PBBM-DOPS)

Təhsilalan	Müəllim/Kurator
Ad. Soyad. Ata adı	Ad. Soyad. Ata adı
qrup nömrəsi:	Vəzifə:
Qiymətləndirmə tarixi:	Kafedranın adı:
RƏY:	
Şifahi və yazılı rəy qiymətləndirmənin məcburi komponentidir.	
Ümumi	
Güclü tərəfi	

Biliyin təkmilləşməsinə ehtiyac var		
Təvsiyə olunan tədbirlər		
BU FƏALİYYƏT HAQQINDA TƏHSİLALANIN FİKİRLƏRİ (istəyə bağlıdır)		
Bu təcrübədən nə öyrəndim?		
Nəyi yaxşı etdim?		
Nəyi yaxşılaşdırmaq və ya dəyişdirmək lazımdır? Mən buna necə nail olacam?		
Göstəricilər		
M = Müşahidə olunmur İTO = İnkişaf tələb olunur, Q = Qənaətbəxş (heç bir təşviq və ya müdaxilə tələb olunmur) Ə = Əla		
Domen	Reyting	Ş ə r h l ə r
1: Müəllimə/Kuratora göstərişləri, anatomiyanı, prosedurları və ağırlaşmaları təsvir edir		
2: Xəstəyə proseduru və mümkün fəsadları izah etdikdən sonra razılıq alır		
3: Razılaşdırılmış protokola əsasən prosedura hazırlaşır		
4: Effektiv analqeziya və ya təhlükəsiz sedasiya tətbiq edir (anestezioloq yoxdursa)		
5: Alətlərdən və kəsici alətlərdən yaxşı aseptik və təhlükəsiz istifadəni nümayiş etdirir		
6: Rəhbər qeydlərə uyğun olaraq texniki aspektləri yerinə yetirir		
7: Hər hansı gözlənilməz hadisə ilə məşğul olur və ya lazım gəldikdə kömək istəyir		
8: Tələb olunan sənədləri tamamlayır (yazılı və ya diktə ilə)		
9: Prosedur boyu xəstə və işçi heyəti ilə aydın şəkildə ünsiyyət qurur		
10: Prosedur boyu peşəkar davranış nümayiş etdirir		
Ümumi nəticə		İşarələyin
Prosedur Əsaslı Qiymətləndirmənin (PBA) tamamlanmış elementlərinin yerinə yetirildiyi səviyyə		
Səviyyə 0 1-2 bal	Ümumi mühakiməni dəstəkləmək üçün kifayət qədər sübut müşahidə edilməmişdir	
Səviyyə 1a 3 bal	Təlimatın köməyi ilə tibbi yardımı göstərməyi bacarır (prosedurun bütün mərhələləri ilə tanış deyildi)	
Səviyyə 1b 4 bal	Təlimatın köməyi olmadan tibbi yardımı göstərməyi bacarır (prosedurun bütün addımlarını bilir və növbəti hərəkəti gözləyirdi)	
Səviyyə 2a 5 bal	Prosedurun əksəriyyəti/bütün (və ya yerinə yetirilən hissə) üçün tələb olunan təlimat	
Səviyyə 2b 6 bal	Rəhbərlik və ya müdaxilə yalnız əsas addımlar üçün tələb olunur	
Səviyyə 3a 7 bal	Minimum rəhbərlik və ya müdaxilə ilə həyata keçirilən prosedur (vaxt aşırı köməyə ehtiyacı olurdu)	

Səviyyə 3b 8 bal	Prosedur rəhbərlik və ya müdaxilə olmadan səriştəli şəkildə yerinə yetirildi, lakin özünə inam yox idi	
Səviyyə 4a 9 bal	Prosedur heç bir rəhbərlik və ya müdaxilə olmadan yüksək standartlara uyğun inamla yerinə yetirildi	
Səviyyə 4b 10 bal	4a kimi və ümumi problemlər/mürəkkəbləri qabaqlamağı, qarşısını almağı və/və ya onlarla məşğul olmağı bacardı	
PBBM detalları		
Prosedurun adı:		
Əvvəl yerinə yetirilən prosedur sayı:		Məsələn: Təcili yardım, stasionar, ambulator və s. (zəhmət olmasa dairə edin)
Simulyasiya edilmiş bir şəraitdə həyata keçirilir		
		Simulyasiyanın təsviri:
PBBM praktik məşğələ vaxtı həyata keçirilir Bəli / Xeyr Əgər Bəli (neçənci həftədə aparılır)/ Əgər Xeyr (səbəb-qeyd)		
Prosedurun çətinliyi: adi haldan daha asandır		Orta çətinlik
		Həmişəkindən daha çətin
Tələbənin/rezidentin imzası:		Qiymətləndiricinin imzası:

Sərbəst işlərin təhvil verilməsi üçün son tarixlər	İmtahanların tarixləri
May	iyun

Tapşırıqların və imtahanların xarakteri.	Keçmiş imtahanların nümunələrinin olması (testlər, imtahandan çəkilişlər, sərbəst işlərin yaxşı nümunəsi və s.)

Студенческий Кодекс Поведения/ Tələbənin Davranış Kodeksi

Link

Universitet siyasəti – akademik dürüstlük

Link

Akademik dürüstlük prinsipi və plagiathq

Azərbaycan Tibb Universiteti mütəmadi olaraq akademik dürüstlük prinsipinə əsaslanan öyrənmə mədəniyyətini inkişaf etdirməyə çalışır. ATU-nun bütün heyətindən və tələbələrindən bu akademik dürüstlük prinsipinə riayət etmələri tələb olunur. Akademik pozuntunun bir növü olan plagiat, dürüstlük prinsiplərinə xələl gətirir və ATU-da buna yol verilmir.

Plagiat başqasının dərc edilmiş və ya dərc olunmamış ideyalarının istinadsız istifadəsi kimi müəyyən edilir. Bu, məqalənin bir hissəsinin və ya bütövlükdə yeni müəlliflik altında təqdim edilməsi ola bilər. Plagiat müəllifin öz materialından təkrar istifadə etməsini əhatə edir (bəzən “lazımsız nəşr” kimi də tanınır). Plagiatdan qaçmaq üçün mənbələr açıqlanmalıdır. Sitatlar dırnaq işarəsinə qoyulmalı və ya yenidən yazılmalıdır. Əgər başqasının yazılı materialının illüstrasiyalarından və ya materialın böyük hissələrindən istifadə ediləcəksə, müəlliflər icazə almalı və müvafiq sitat gətirməlidirlər.

Aşağıda plagiatın nə olduğu və bu barədə əlavə məlumatı haradan əldə edə biləcəyinizlə bağlı məlumatlar əks olunmuşdur. Hər hansı tapşırıq və akademik işlərinizdə plagiatdan yayınmaq üçün plagiatın nə olduğunu başa düşdüyünüzə əmin olmaq ATU tələbəsi olaraq daşdıığınız məsuliyyətin bir hissəsidir.

Plagiatlıq nədir?

Plagiatlıq “**bu və ya digər şəxsə məxsus söz və ya fikirlərin mənbəyinə istinad etmədən öz adı altında tamamilə və ya qismən istifadə edilməsi**” deməkdir. Plagiat bir növ intellektual oğurluqdur. Bu, qəsdən fırıldaqçılıqdan, söz və ya fikrin hər hansı mənbədən düzgün şəkildə istinad edilmədən kopyalanmasına qədər bir çox formada ola bilər. ATU plagiatı aşağıdakı kateqoriyalara ayırır:

- **Birbaşa köçürmək:** Mənbəyə istinad etmədən və dırnaq işarələrindən istifadə etmədən orijinal mətn və ya fikrlə eyni və ya tamamilə oxşar sözlərin istifadəsi. Buraya kitabdan, məqalədən, hesabatdan və ya digər yazılı sənəddən, təqdimatdan, kompozisiyadan, çertyojdan, tərtibatdan, qrafikdən, sxemdən, kompüter programından və ya program təminatından, vebseytdən, internetdən, digər elektron mənbədən və ya başqa birinin tapşırığından materialların, ideyaların və ya konsepsiyaların müvafiq şəkildə istinad edilmədən surətinin kopyalanması daxildir. Buraya eyni zamanda sitat gətirilən və sitatsız (kopyalanan) hissələrin birləşdirilməsi də daxil ola bilər.
- **Mənbənin yanlış parafraz edilməsi:** Əsas məzmun və strukturu eyni saxlamaqla, mənbə materialda bir neçə söz və ya ifadənin dəyişdirilməsi. Bu eyni zamanda, bir şəxsin digərinin fikir və ya sözlərini mənbə göstərmədən başqa sözlərlə ifadə etdiyi təqdimatlar və müvafiq istinadlar olmadan sitat və izahatları yeni bir bütün halında birləşdirmək üçün də keçərlidir.
- **Mozaik/Yamaq işi plagiat:** Başqa mənbələrdən bir nüsxənin müxtəlif hissələrini götürüb onları birləşdirərək yeni bir hissə yaratmaq və onu öz orijinal əsəri kimi təqdim etməkdir.
- **Gizli razılaşma:** İşin tamamilə və ya qismən başqa insanlarla sövdələşmə nəticəsində hazırlanmış müstəqil iş kimi təqdim edilməsi. Buraya başqasının akademik işini plagiat etmək, oğurlamaq və ya surətini kopyalamaq, başqasının işini tamamlamağı təklif etmək və ya akademik işi tamamlamaq üçün ödəniş tələb etmək və ya almaq üçün təqdim etdikləri işləri başqa tələbəyə təqdim edən tələbələr daxildir. Bunu akademik əməkdaşlıqla qarışdırmaq olmaz.

- **Sövdələşmə hiyləsi:** Eyni zamanda “xəyali müəlliflik” kimi də tanınan bu kateqoriya gizli sövdələşmənin bir formasıdır. Bu hal tələbə və ya tədqiqatçı başqa bir şəxsə işi onlar üçün tamamlamağı tapşırıqda və sonra işi öz işi kimi təqdim etdikdə baş verir. Buraya tələbənin və ya tədqiqatçının əsasən başqasının işi olan və redaktə edə biləcəyi işi təqdim etdiyi, tələbə və ya tədqiqatçının başqası tərəfindən əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilmiş (kiçik düzəlişlərdən daha artığı) qaralama versiya hazırladığı hallar daxildir.
- **Sitatın mənbəsi haqqında yalnız məlumatın verilməsi:** Oxunmamış mənbələrə istinad etməklə, məlumatın əldə edildiyi “ikinci dərəcəli” mənbəni göstərməmək. Buraya uydurma sitatlar və ya mətbəə xətlərindən kənara çıxan yanlış sitatlar daxil ola bilər.
- **Özünə plagiatlıq:** Daha əvvəl təqdim edilmiş əsəri yenidən nəşr edən və onu tamamilə və ya qismən əvvəlki işə istinad etmədən yeni fikir və ya əsər kimi təqdim edən müəllif. Özünə plagiatlıq həmçinin “yenidən emal”, “təkrarlanma” və ya “tədqiqat nəticələrinin istinad edilmədən bir neçə dəfə təqdim edilməsi” kimi də adlandırılır. Tələbə kontekstində, özünə plagiatlıq, lazımi sitat olmadan artıq qiymətləndirmə üçün təqdim edilmiş işin hissələrinin və ya hamısının təkrar istifadəsini nəzərdə tutur. Tələbə bir dərsi təkrar edirsə, eyni qiymətləndirmə hissəsini tam və ya qismən yenidən təqdim